

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

האינו - תשנ"ז - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : האינו - שבת תשובה

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תש"ז.

הלכות ראש השנה יום טוב מוקצה

חלק מהשיעור הזה יהיה לחזרה תמציתית על ההלכות שלמדנו מראש חודש אלול ועד השיעור האחרון, כדי להזכיר כל מה שדברנו. ועוד נעסוק בכמה הלכות שלא הזכרנו עדיין יותר בהרחבה, כמה שהזמן יספיק ויתן.

יום שלישי בערב ליל רביעי : הכנת עירובי תבשילין.

צריך להכין עירובי תבשילין קודם ראש השנה. חז"ל הקפידו מאוד בדבר זה, עד כדי כך שמי שמזלזל בעירובי תבשילין נקרא פושע, שכן אסור לזלזל בשום דבר מדברי חכמים, אבל בעירובי תבשילין במיוחד צריך להקפיד ביותר. אנחנו נמצאים ביום שני ליל שלישי, ומחר בלילה הוא ליל ערב ראש השנה, וכבר מחר בלילה יכולים להכינו, ולא חייבים לחכות דוקא בערב ראש השנה עצמו, ובפרט אם חוששים שמא ישכח. אם היו החכמים הראשונים שתקנו עירובי תבשילין מתאספים היום, ורואים שלא מכינים את המאכלים של ראש השנה בערב ראש השנה אלא כבר שבוע שבועיים מראש, יתכן והיו משנים את פסקם ואומרים שצריך לעשות עירובי תבשילין כבר שבועיים לפני ראש השנה. אבל קשה לומר דבר זה, אלא מחר בלילה כבר מותר להם.

פת של העירוב.

מה זה עירובי תבשילים? זה לא כל כך קשה. צריך להניח פת ותבשיל. אם מניח פת, צריך להניח כביצה, דהיינו 60 גרם - ומהתבשיל מניח 30 גרם לעירוב. אם אין לו לחם, יכול להניח עוגות או ביסקוויטים. ואם אין לו, לא צריך להניח פת כלל, מה עוד שבימינו אין רגילות לאפות כלל; אולי פעם בזמנה היתה כזאת רגילות לאפות בימים טובים בתנורים שלהם שהיו מוסקים בעצים, והיו אופים במקום שמבשלים וכשנגמרים הגחלים נגמר הבישול והאפיה, אבל בימינו אין רגילות כלל להשאיר את התנור דולק כדי לאפות שם, על כן אם אין לו, לא חייב להניח פת כלל. גם אם ירצה לאפות, יכול לסמוך על מה שהניח את התבשיל.

תבשיל של העירוב.

מהתבשיל מניח כזית. מהו תבשיל זה? זהו דבר מבושל שנאכל עם לחם, ולא סתם מבושל. נהגו לעשותו בביצה קשה, אבל אפשר לקחת רגל של עוף מבושלת. וכן אפשר לקחת דג מבושל בשיעור כזית. גם קופסת שימורים סגורה של אפונה ושעועית מבושלים. רק שיקח דברים אלו ויעטוף אותם וישים אותם בצלחת מיוחדת, כדי שלא יתבלבל ויאכל ממנו. היום נשאלתי שאמא אם בית חולים יעשו עירובי תבשילין או לא יעשו עירובי תבשילין? ואמרת להם שאדברה, יעשו לצורך אותם החולים המיוחדים שמוכרחים לבשל בשבילם לחם, ועל ידי זה יהיה להם רפואה שלמה יותר מהר.

נוסח העירוב בלשון עברית (המובנת).

צריך לומר את הנוסח בלשון שכולם מבינים. לצורך זה נאמר כאן את הנוסח בצורה איטית, כדי שאם יש מאזינים שירצו לרשום את הדברים, יוכלו לרשום את הדברים בשפה מובנת. בתחילה מברך " בא"י אמ"ה אקב"ו על מצות עירוב", ואחר כך אומר את הנוסח של העירוב. והנה הנוסח המתורגם: "בעירוב זה, יהיה מותר לנו לאפות ולבשל ולהטמין ולתקן ולהדליק את הנר, ולעשות את כל הצרכים שלנו, מיום טוב לשבת". זה כל העירוב. וצריך לומר את זה בלשון שאותה מבין, אם הוא מבין ארמית מה טוב, ואם לא, יאמר בלשון המובנת לו. אם הבעל עסוק וטרוד, גם האשה יכולה לעשות עירובי תבשילין.

יום רביעי ערב ראש השנה. סליחות והתרת נדרים.

ביום רביעי בבוקר יש סליחות. לאחינו האשכנזים יש סליחות מיוחדים לערב ראש השנה. לנו יש את הסליחות שעושים כל החודש. בסוף הסליחות, לפי כל הנוסחאות והעדויות, עושים התרת נדרים. קודם צריך האדם לדעת שאם זוכר נדר מסויים שעשה ולא קיים, לא יעזור לו התרת נדרים. צריך לפרט את הנדר, צריך גם פתח וחרטה, ולא יעזור ולא יספיק רק מה שעושה התרת נדרים, על ידי שיקרא מה שכתוב, אלא צריך להתכוון עשות התרת נדרים.

הכנת שלש מערכות פמוטים.

השנה צריכים להכין שלוש מערכות של פמוטים, לליל ראשון של ראש השנה, לליל שני של ראש השנה, ולליל שבת. אם אין לאדם שלש פמוטים, ואין לו אפשרות להכין שלש מערכות, וגם מדליק יותר משתי נרות, יכול להשתמש בנרונים. כמו כן, יכול לגזור מבעוד יום נייר כסף, ועל ידי זה יוכל לתקוע את הנר בתוך הנייר כסף שתקוע בתוך הפמוט, ואין בעיה בזה. רק יזהר מאוד שלא יחתוך ביום טוב, שמחתך ביום טוב היא מלאכה דאורייתא, ואסור מדאורייתא לעשות כן. כמו כן, לא ימיס את הנר בתוך הפמוט כדי לדבק אותו שם, שיש בזה משום ממרח.

הפרדת דפים דבוקים במחזורים.

הכריכה היום שכורכים את הספרים יותר משוכללת מאשר פעם. כשמקפלים את הספר, כגון המחזור, פעמים שמקפל הכורך את קצוות הדפים במקום פתיחתם, שכן מסודרים הדפים לפי סדרי העימוד של הדפוס; כדי לפתוח את הספר או המחזור בשופי, חותך הכורך את הדפים בקצותם כדי לאפשר את הפתיחה של הדפים. פעמים שהכורך חותך את הדפים היטב ולא משאיר קצוות דבוקים, ופעמים שהדפים נשארים מחוברים מעט בקצותם, וחיתוכם ביום טוב גורם לבעיה של מלאכה דאורייתא. והדיון בזה הוא כך: אם הדפים מחוברים מחמת לחץ של מכשם הדפוס, אין בעיה לפתוח את זה ביום טוב. אבל אם הסיידור מחובר בקצוות מחמת קיפול הדפים, אין שום היתר לפתוח את הסיידור או את המחזור ביום טוב ולא בשבת בשום אופן. כיצד יעשה? צריך כבר בשעת הקנייה לדפדף בסיידור או בספר כדי לבדוק שלא יהיו דפים דבוקים, ובכלל זה מועיל שיבדוק על הדרך שלא יהיו גריעותות של דפוס, כגון שלא יהיה דיו מטושטש, וכן שלא יהיה חסר דפים וכד'. ואם קנה, צריך לדפדף את הסיידור בערב ראש השנה ובכל ערב יום טוב (או ערב שבת) בניחותא דף דף, כדי לבדוק שלא יהיו שם דפים מחוברים, ואם יימצאו כאלו, יפריד אותם כבר מבעוד יום.

הכנת מים ופתיחת בורות לתשליך.

הגבאים צריכים בערב יום טוב, להכין מים לתשליך. יש בירושלים מקומות עם בורות מים שחפרו ומילאו אותם לשעת מלחמה, ושם עושים את התשליך. היום לא משתמשים בבורות המים, רק שמוכנים לשעת חירום. השאלה האם מותר לפתוח את המכסה של הבורות כדי לעשות תשליך? הדיון הוא כך: אם למכסה יש צירים ורגל לפתוח אותו כל שבוע, למשל להשקייה או לשטיפה, יש לזה דין של דלת רגילה, וכמו שמותר לפתוח דלת, כך מותר לסובב את מכסה הבורות על ציריו כדי לפתוח אותו, ואין בזה משום סותר. אבל אם אין למכסה צירים, אלא שהוא מונח שם על הבור, ויש עליו לשון או ידית או בורג, שמשמשים לפתיחה בשעת הצורך, אסור לפתוח את המכסה הזה ביום טוב, אלא אם כן פתח אותו כבר מערב יום טוב, שעל ידי זה יוכל לפתוח אותו גם ביום טוב.

שמירה על בורות מפני הסכנה.

צריכים מאוד לזהר ההורים והגבאים, שיש להם בורות בחצריות ובטירותם, שיהיו מכוסים. ועל זה התורה הזהירה (שמות כ"א פסוק ל"ג) כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו. ובפרט בימים האלו שמכינים אותם לתשליך שאו פותחים אותם. כמו כן בשעת התשליך

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

האיזנו - תשנ"ז - מאת מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

את ה'דרישה', - ואמו שהיתה אשה גדולה התפרסמה כיאמו של הדרישה'. אמרה לו לבנו הגאון הגדול, שבערב שבת מדליקות נרות ומברכות אחר כך, וזה נגד דעתו של השו"ע, ורק עשו על פי דעת הרמ"א. גם הרמ"א היה גאון גדול ולא ח"ו קטלא קניא באגמא. גם מרן בעל היבן איש חי הלך בדרכו בעניין זה, ופסק שאשה תדליק ואחר כך תברך. וגם אמותינו ואמות אמותינו הלכו בדרך זו כמו פסקו של הרמ"א, ולא טעו בדבר זה ח"ו. אמנם מרן חולק על הרמ"א בהלכות שבת, אבל בהלכות חנוכה קצת משמע שדעתו כדעת הרמ"א. ועל כן, נשים שנהגו כבר, או שבאות לשאלו האם יכולות להתחיל לנהוג כמו אמו של הסמ"ע וכדעת הרמ"א, נאמר להם כך: בהדלקת נר של יום טוב, ינהגו כמו הרמ"א, וכמו אמו של הסמ"ע, ואף על פי שהרמ"א חולק על זה וטוען שלא ילמד הלכות מנשים. ובשבת ידליקו הנשים ואחר כך יברכו, כדי שלא יכניסו עצמן בכמה ספקות של חילול שבת - ובפרט שמביא היבן איש חי שהאור של הארת שבת והזוהר של השבת יורד בעת ההיא, אם כן למה לוותר על האור והזוהר של השבת. ולכן הברכה ביום טוב שונה בין יום טוב לשבת, שביום טוב הברכה לפני ההדלקה, ובשבת אחרי ההדלקה.

הרגילות שכולם דוחפים ונדחפים כדי להיות קרוב לפתח הבור, שיוכלו לראות את המים, ויש חלילה חשש שמא יפלו לתוך הבור. על זה נאמר (דברים כ"ב ח') 'לא תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו'. גם אחרי שכולם הולכים, קורה שמשאירים פתוח, והילדים באים לראות מה קרה עם העוונות ויש בזה סכנה, לכן ידאגו לסגור מיד אחרי התשליך.

טבילה במקוה בערב ראש השנה.

יש מצוה בערב ראש השנה ללכת למקוה. מי שלא מרגיש טוב ולא יכול ללכת למקוה, ישפוך על עצמו תשעה קבין, שהם 13 ליטר. ואם גם זאת הוא לא יכול לעשות, יעשה ארבעים פעם נטילת ידיים על שם ע"ב, תמצא את סדרו במחזור שלנו. מי שטובל במקוה, כתוב ביבן איש חי (שנה ראשונה פרשת נצבים) שיש בזה הרבה כוונות. והאמת היא שהיום לא יכולים לכוון את הל כוונות הללו. על כן יאמר כשטובל במקוה, 'הריני טובל במקוה, ואני מתכוון בכל הכוונות שכתובים בספר 'בן איש חי' פרשת נצבים' - וזה גם כן מועיל.

זמן, ברכה, והכנת הנרות לכל לילה.

הדלקת נרות של לילה ראשון.

השנה יש לנו יום טוב ראשון ושני של ראש השנה וגם שבת. בכל לילה משלושת הלילות הללו, יש אופן הדלקת נרות שונה מחברו. ללילה הראשון של ראש השנה, ידליקו מוקדם ולא יאחרו עד הרגע האחרון, אלא ידליקו מוקדם לפני השקיעה. והתועלת בזה היא שעל ידי זה תוכל להדליק את הגפרור כדרכה בחול שעדיין חול הוא, וטוב אם תעשה כן. אם אין לה זמן, ונמשך הזמן עד אחרי השקיעה, לא תוכל להדליק בגפרור שהרי יש בזה משום מוליד ביום טוב - לכן תדליק רק מנר דלוק כבר, כגון מנר נשמה שהכיה מראש. בלילה ראשון של ראש השנה מברכת 'אקב"ו להדליק נר של יום טוב', ואחר כך מברכת שהחיינו. לפי מנהג חב"ד הברכה היא 'אקב"ו להדליק נר של יום הזיכרון', ומנהגנו לברך 'להדליק נר של יום טוב'.

זמן הדלקת נרות של לילה שני.

אפשר לראות בדברי היבן איש חי בספרו 'רב פעלים' תשובה ארוכה, אודות שאהל שנשאל האם בלילה השני של ראש השנה, מותר להדליק נר של לילה שני של ראש השנה מעבודת יום של יום טוב ראשון ארבעים דקות לפני שקיעה, ובעצם עודה עומדת בעיצומו של יום ראשון של ראש השנה - על זה אומר הרב שאסור, שכן יש בזה משום 'מכין' מיום טוב של ראש השנה ליום טוב שני של ראש השנה. גם עריכת שולחן אסור מיום ראשון ליום שני. ואף על פי ששני הימים של ראש השנה הם יומא אריכתא, עם כל זה בעניין הכנה, לא מכינים מיום אחד למשנהו.

אמנם אם רוצה לאכול מוקדם, אז מותר להדליק מוקדם ולא חושש להכנה שכן הוא מכין לאותו יום בשבילו. ואף על פי שעשו עירובי תבשילין, זה לא מועיל להדלקת הנר, שכן התועלת שלו היא מיום ששי ליום שבת, כלומר מערב שבת לשבת, אבל זה לא עוזר להכנה של יום טוב מאחד לשני. ולכן צריכה להדליק ביום חמישי בלילה שהוא ליל ששי והוא ליל יום טוב שני אחרי רדת הלילה דוקא, וממילא שוב לא תוכל לקחת גפרור ולהדליק, אלא תדליק מנר דלוק כבר מערב יום טוב. וגם תדאג להכין צלחת שם תוכל להניח את הגפרור להתכבות כדי שלא תבוא לידי שריפה.

זמן הדלקת נרות של ליל שבת.

בערב שבת שהוא עדיין יום טוב שני של ראש השנה, צריך להדליק מוקדם, כלומר ארבעים דקות לפני השקיעה, ואף על פי שעדיין יום טוב - והטעם הוא שכיון שעשו בערב יום טוב ראשון עירובי תבשילים, מותר להדליק לשבת כמו שמותר לבשל לשבת, ולא תדחה את ההדלקה שמא תשקע החמה וכבר יהיה שבת, ושוב לא תוכל להדליק את הנר כלל.

נפקותא בין יום טוב לשבת בעניין הברכה אם לפני או אחרי ההדלקה.

בעל הסמ"ע, היה גאון עצום וחיבר פירוש על חושן משפט בשם סיפר מ'אירת עיניים, והתפרסם בשמו כשם ראשי התבות של ספרו, וגם חיבר

בדיקת פירות וירקות מערלה, טבל, ותולעים.

יש עוד הכנות לראש השנה, למשל קניית הסימנים של לילי ראש השנה. צריך לקנות תמרים ורימונים, תרד וסלק, ועוד. כל השנה כולה צריך להזהר מערלה לכל פרי שגדל על העץ. בימינו למדו למהר את גדילת הפירות על ידי שנותנים להם 'כדורים' וחומרים למיניהם, שמגדלים את הפירות בתחילת שנותיו של העץ. אין שום נפקא מינה לבני ערלה, אלא דינו שחייב בערלה כמו כל פירות העצים כולם. על כן צריך להזהר בקניית הפירות שלא יהיו חלילה ערלה. ברימונים יש בעיה גדולה יותר של ערלה משאר עצים, שיש שם זרדים שעולים ומתפתחים מהר. ועל כן כל פרי עץ שקונים, צריך להזהר מערלה. גם צריך להזהר מטבל, שיהיו מעושרים. גם צריך להזהר מתולעים. בדרך כלל בתמרים לחים אין תולעים. בתמרים יבשים, צריך לפתוח שלושה תמרים מתוך החבילה שקונה, ואם אין בהם תולעים יכול לכאורה לסמוך על חזקה זו שאין תולעים גם בשאר התמרים. אבל הטוב ביותר שיפתח תמר ויבדוק אותו היטב לראות שאין בזה התמר, תולעת. ברימונים אין תולעים. בתפוחי עץ, אם הם לא רקובים, אין תולעים. והבעיה שיש בכלם היא בתרומות ומעשרות. בירקות, יש בעיה של תרומ"מ וגם בעיה של תולעים. היום ברוך ה' אפשר לפתור את הבעיה של תולעים על ידי מיני הדשאים של 'גוש קטיף'. ולגבי תרומות ומעשרות, צריך לבדוק את גוש קטיף אם עישרו ושיווקו מעושר כבר, או שמא סומכים על הירקן שהוא כבר יעשר.

סדר ליל ראש השנה.

סדר הברכות.

סדר הברכות של סימני לילי ראש השנה, תלוי בכמה דעות. יש האומר שתחילה מברכים בורא פרי העץ על תפוח עץ, ויש מי שאומר שתחילה יברכו על תמר. יש מי שאומר לומר 'יתחית אליהו' לפתוח את השנה בדברי תורה בבית, ואח"כ לומר 'ונח מצא חן בעיני ה' ', וגם לומר 'ויזרע יצחק בשנה ההיא' (תמצא במחזור שלנו של ראש השנה), ולא משרה את הוא ספרדי או אשכנזי, תימני או שנוהג כמו הגאון, כולם יאמרו את זה, שטוב ומשובח לפתוח את השנה בדברי תורה בבית. גם יש מי שאומר שיברך על הסימנים אחרי הקידוש; אלא שיש מחלוקת אם אכל שיעור של פירות אחרי הקידוש, אם חייב בברכה אחרונה או לא, (כי שמא ברכת המזון תפטור הכל וזה ברכה שאינה צריכה). גם על שיעור הפירות המחייב בברכה יש מחלוקת, כי יש האומרים שאפילו אם אכל גרגיר אחד של רימון מתחייב בברכה אחרונה מדין בריה. ואנחנו העומדים בצד, מה לנו ולהכנס למחלוקת של גדולי עולם, דוקא בראש השנה - הם ידעו על מה ולמה נחלקו, אבל אנחנו מה אכפת לנו ממחלוקתם, הרי אנחנו רוצים להכנס לראש השנה ללא מחלוקות, אלא רוצים וצריכים לעשות הכל אליבא דכולי עלמא.

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הֵרָה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הֵרֵב מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

הָאֲזִינוּ - תַּשְׁנִי"ז - מֵאֵת מֵאֵת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הֵרָה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

מעלת התפלות האחרונות והראשונות של השנה.

מחר בערב, אנחנו נתפלל את תפלת ערבית האחרונה של שנת תשנ"ז. גם תפלת מנחה בבוקר נתפלל את תפלת שחרית האחרונה של שנת תשנ"ז. גם תפלת מנחה תהיה האחרונה של שנת תשנ"ז; ובלילה ליל חמישי, נתפלל את תפלת ערבית הראשונה של שנת תשנ"ח. ואחר כך שחרית הראשונה של שנת תשנ"ח, וגם מוסף הראשונה של תשנ"ח ומנחה הראשונה של תשנ"ח. צריך לדעת שלראשון ולאחרון של כל מצוה ומצוה יש חשיבות מיוחדת, כמו שאומרים 'אחריתנו וראשיתנו' ועוד. ממילא התפלות האחרונות האלו של השנה וגם הראשונות של השנה, לא ימהר באמירתם, אלא יאמר אותם מלה במלה, במתינות ובכוונה גדולה. ויאמר 'רבונו של עולם, אם כל התפלות של השנה היו כמו עכשו ימים טובים, הייתי אומר את כולם מלה במלה ובמתינות, והנה הראיה שעכשו יש לי זמן אני אומר אותה מלה במלה'. ובעז"ה יכפרו אלו התפלות על כל התפלות של השנה, אם מנחה ואם ערבית, אם שחרית ואם מוסף, ויחשבו לו כל התפלות של השנה שעברה כמו התפלות האלו שהוא מסיים אתם את השנה, וייהפכו כל תפלות השנה שיהיו כמו אותם התפלות שסיים בהם את השנה. כמו כן יחשבו כל תפלות השנה הבאה כמו התפלות שמתחיל בהם את השנה הזאת.

ברכת הקידוש והשחינו (על הסימנים).

בקידוש יש שלוש ברכות. ברכה ראשונה 'על הגפן', ואחר כך 'אשר בחר בנו מכל עם', ומסיים 'מקדש ישראל ויום הזכרון' [ולא אומרים 'יהזמנים' כמו בשאר ימים טובים], וגם ברכת השחינו. אם יש לאדם על השולחן רק פרי אחד שברכתו השחינו, לא יכול להשאיר אותו למחר. אבל אם יש לו שני מינים שברכתם שהיינו, ישאיר אחד למחר. למשל אם יש לו רק רימון, לא ישאיר אותו למחר אלא יברך עליו שהחינו בלילה הראשון; אבל אם יש לו רימונים וגם תמרים לחים, יברך על הרימונים בלילה שני, ועל התמרים בלילה הראשון. ואם אין לו, יש מחלוקת בין מרן השולחן ערוך, לבין הרמ"א וה"בן איש חי. יש האומרים שישתדל מאוד מראש לקנות פרי שברכתו השחינו, ועדיף לקנות את זה מאשר חולצה. אבל לדעת ה"בן איש חי' בשם האר"י הקדוש, לא צריך לחזר אחרי זה, אלא אם יש לו בהישג יד יקנה, ואם אין - אין. היה 'בעל תוקע' אחד אשכנזי שנהג לברך שהחינו על תקיעת שופר גם ביום השני של ראש השנה (וזה רק לדעת הרמ"א, שכן אנחנו הספרדים נוהגים כדעת מרן השולחן ערוך שלא לברך שהחינו ביום השני של ראש השנה). הזמינו אותו בקהילה אחת לתקוע להם, ואמר לבני הקהילה שיש לו תנאי, והוא שהשופר והכיסוי וכל מה שצריך לצורך התקיעות על חשבונם, והסכימו. ביום השני אמר להם, תביאו דבר מה שנוכל לברך עליו שהחינו. אמרו לו נביא לך רימונים, אמר להם שלא אוכל לפני התקיעות - אמרו לו מה תבקש? אמר להם תביאו בגד חדש, או שתחייבו לי שתתנו לי בגד חדש, והרי כבר הסכמתם שזה על חשבונכם, ויש בדבר זה צורך התקיעות.

אודות המנהג שאוכלים בין קריאת התורה לתקיעות.

כמה דיו נשפך על המנהג הזה שמפסיקים אחרי קריאת התורה, ומניחים כך את הספר תורה, והולכים לעשות קידוש ואוכלים ושותים לפני התקיעות. על מה ולמה? יש האומרים שזה בגלל שהאריכו בתפלה וכבר התאחרה השעה. ועל זה גם כן יש לתמוה ביותר, מי אמר שצריך להאריך בתפלה ולבוא לידי כך? בספר 'שדה חמד' האריך בזה, ועוד האריכו בעניין זה, ואמרו שרק אם הוא זקן וחלש ילך לעשות קידוש, אבל בלאו הכי לא; איך יעלה על הדעת לעזוב מצוה דאורייתא וללכת לאכול ולטעום?! אמנם לפי המנהג מצאנו שאסור לאכול שיעור לחם, אבל אפשר לאכול בלי שיעור, וגם על זה כתב הרמ"א שצריך עיון, וכי לפני מצוה כזאת לא טוב לעשות כן ואסור אפילו לטעום. יש אנשים ששומעים תקיעות שופר של מיושב, ומפסיקים בינם לבין תקיעות דמעומד, והולכים לאכול. אמרת על המנהג הזה שמותר לחיילים לעשות כן, כמו כן מותר לזקנים לעשות כן, אבל לאנשים בריאים אין לעשות כן. ועל כן, בעדות ספרד לא נהגו במנהג זה, ואני מקוה שלא יתחילו לנהוג בו, (גם לא במנהג של אכילה אחרי קריאת התורה לפני תקיעות). בעדות אשכנז אמנם נהגו בזה, אבל רואים אנו בזמן האחרון שמנהג זה הולך ופוחת, ובפרט אחרי שיצאו כל כך הרבה ספרים

סדר ברכת בורא פרי העץ.

ברכת המוציא כדי לצאת ידי חובת כל האחרונים, נעשה באופן זה: נברך המוציא, נטביל את הלחם במלח, ננער את המלח מהלחם, ושוב נטביל אותו בדבש או בסוכר ונאכל. והאמת שיש רב אחד שכתב הגה על הדבר הזה שבראש השנה לא טוב להטביל במלח כלל, אלא נטביל רק בסוכר - ולא כן הוא, שהרי למלח יש חשיבות שעלה על המזבח, וגם יש ברית מלח שלעולם לא מסרית, וגם הנמלים לא באים על המלח אלא על הסוכר. לכן אפשר וטוב לטביל גם בזה וגם בזה. אחרי הטיבול של הלחם, צריכים לאכול כזית ואחר כך להתחיל את הברכות. בתחילה יברך על התמר, שהוא משבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל, גם שעץ התמר גבוה, וגם נמשל אליו הצדיק 'צדיק כתמר יפרח' - מברך עליו בורא פרי העץ, ומכוין בברכתו להוציא את כל פירות העץ שעל השולחן ושיביאו לו אחר כך. אם זה תמר לח וחדש מברך עליו שהחינו, בתנאי שהתמר לא היה על השולחן בשעת שברך שהחינו בקידוש, ועל כן ידאגו להביא את התמר הזה על השולחן רק אחרי הקידוש, שלא יפסיד את ברכת שהחינו עליו. אם יש לו שני תמרים לכל אחד מבני המשפחה, יקח תמר אחד, יברך עליו העץ ושהחינו, יאכל אותו ויבלע אותו, ואחר כך יאמר על התמר השני 'יהי רצון שיתמו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו', ויאכל את התמר השני. ויזהר שלא יאמר ברכת בורא פרי העץ וברכת שהחינו ולפני שאוכל מהתמר יאמר 'יתמו אויבינו ושונאינו ואחר כך יאכל, שזה ודאי הפסק, שהרי כל אחד הוא עניין נפרד בפני עצמו, אלא יאכל לפני שיאמר 'שיתמו' ואחר כך יאמר את זה על התמר השני. ואם יש לו רק תמר אחד, גם כן לא יאמר 'שיתמו' בין הברכה לאכילה, אלא יחלק אותו לשניים, חצי אחד יאכל, ועל החצי השני יאמר 'יהי רצון שיתמו וכו'', ואחר כך יאכל אותו (וכן על זה הדרך). ישנם כמה נוסחאות שונים שחלקם אומרים 'יתמו' וחלקם אומרים 'יכרתו', ובאופן כללי הם סימנא טבא לנו ולא טובים לאחרים - אין קפידא בעניין זה, אלא כל אחד ינהג כמו שרגיל וכמו שנהג - למשל יש האומרים על הרימון, 'שנהיה מלאים מצוות כרימון' ויש האומרים 'שירבו זכויותינו כרימון'; והספרדים נהגו לומר שנהיה מלאים מצוות כרימון. ויש המקשים על הנוסח של הספרדים שאומרים 'שנהיה מלאים', והלוא אומרים 'הז"ל על הפסוק 'כפלה הרימון רקתך', שאפילו הריקנים שבך מלאים מצוות כרימון, ואם כן אין בזה שבח גדול להיות מלאים מצוות כרימון שאפילו הריקנים זוכים לכך? עוד נדבר על זה בסוף השיעור בעז"ה. בכל אופן מה שיגידו זה בסדר גמור.

מנהגים על מיני הירקות והפירות.

יש האוכלים גזר, ויש האוכלים ריאה, ויש האוכלים דלעת, יש האוכלים דגים, ויש האומרים שדגים אסור. יש האוכלים ענבים, והגאון מוילנא אומר שענבים אסור, גם על פי הקבלה ענבים אסור - גם בעניינים אלו, באופן כללי, הכל תלוי במנהג שנהגו קודם לכן.

אם לא מצא את אחד הסימנים.

אם לא מצא שום ירק ושום פרי, לא יבזבז יותר מדי כסף, אלא אם לא מצא לא מצא, וישמור את הכסף לארבעת המינים שם יכול וטוב לבזבז הרבה כסף. ואל יחשוב שאם אין לו את הסימן הקשור לברכות של ליל הסדר, אז גם לא יאמר את הברכה, אלא יאמר את הברכה גם ללא הירק הקשור אליו. אם לדוגמה הוא לא מצא סילקא, יאמר במחזור 'יהי רצון מלפניך וכו' שישתלקו וכו' סורו סורו וכו' ויאמר הכל מה שבנוסח שקשור לסילקא, ואפילו אם אין לו סלק לפניו - וכי יש בעיה להתפלל לבורא עולם על עניינים אלה? אלא כדאמרן. אותו הדבר בראש כבש. נהגו לאכול ראש כבש, אבל אם אין ראש כבש, או שלא מצא מהודר ולא מצא חלק - לא יקח איך שלא יהיה ראש כבש, אלא יקח ראש של דברים אחרים. למשל מי שנהג ואוכל דגים בראש השנה, יקח ראש דג. ומי שלא אוכל דגים יקח ראש תרנגול. ואם גם זה אין לו, יקח אפילו ראש סלק, שגם זה נחשב לראש, וגם על זה יכולים לומר שנהיה לראש ולא לזנב, ושיזכיר לנו עקדתו של יצחק אבינו בן אברהם אבינו עליו השלום, שזו תפלה ואין בעיה לאומרה.

קול צופיך

מין הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

האיזנו - תשנ"ז - מאת מאת מין הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

או שנאמר שאין חיוב לומר לו שהוא שלוחו של כל אחד כי אין מצוה מיוחדת על כל אחד ואחד, אלא הוא תוקע ואני שומע. הרמב"ם כותב (הלכות שמיטה ויובל פרק י' הלכה י') "מצות עשה לתקוע בשופר בעשירי לתשרי בשנת היובל, ומצוה זו מסורה לבית דין תחלה וכו'". כונת הרמב"ם על מוצאי י' בתשרי של שנת היובל, שבמוצאי כיפור בשנת יובל, כל אחד ואחד מעם ישראל חייב לקחת שופר ולתקוע, ואין שום חשיבות אם יודע לתקוע או שלא יודע לתקוע. ובהלכות תקיעת שופר של ראש השנה כותב הרמב"ם שמצות עשה של התורה לשמוע תקיעת השופר. ובספר לחם משנה מאריך למה חילק בין הדברים. והנה החלוקה הזאת היא נפקא מינה איך לברך על מצות התקיעות. אם נאמר שיש מצוה על כל אחד ואחד לתקוע בשופר, אם כן צריך לברך על תקיעת שופר, שזו עצם המצוה, וגם חייב להקפיד לומר לחזן שהוא שלוחם של כל אחד מהציבור, שזו המצוה מוטלת על כל אחד ואחד מהציבור. אבל אם המצוה היא לא על התקיעה אלא על השמיעה, הברכה היא לא 'על תקיעת שופר' אלא 'לשמוע קול שופר', וגם שלא חייב לומר לחזן שהוא שלוחו, שהרי הוא לא ממנה שליח לשמוע את התקיעה, שהוא עצמו שומע והוא מקיים את המצוה בעצמו כמו שצריך, ורק החזן הוא אמצעי שיוכל כל אחד לקיים את המצוה, שהיא השמיעה.

שכתבו נגד העניין הזה. בישיבות בעיקר צריך להנהיג לבטל את המנהג הזה, והטעם שבישיבות צריכים להקפיד בזה יותר, לפי שכתבו הישדה חמד' והרב רבנו זלמן וכן בעל הימגן אברהם', שאם אדם רוצה לאכול לא בגלל שהוא לא מרגיש טוב, צריך לאכול בצנעה ולא בפרהסיא, ואם כן, בישיבות שהולכים לאכול בחדר האוכל, ושם זה פרהסיא גדולה, בודאי שאין זה צינעה אלא פרהסיא. ואם כן, אדם שחושש שלא יכול לעמוד ולחכות בתפלות ארוכות של שחרית ומוסף של ראש השנה, שלפעמים מתמשכות שש שבע או שמונה שעות, שיקום ויתפלל עם הנץ החמה, או שילך למניין ששם לא מאריכים הרבה. ואם הוא באמת לא מרגיש טוב שאני.

חיוב בקידוש לפני האכילה.

יש מי שרצה לומר שמותר לאכול לפני תקיעות שופר גם בלי קידוש, וטוענים שזה מפני שכיון שעדיין לא תקעו את התקיעות של יושב, נחשב שהוא עדיין באמצע תפלת שחרית - וכיון שכן, מותר לאכול כיון שעדיין לא גמרו את התפלה. אבל לא כן הוא, אלא כל מי שרוצה לאכול או לשתות לפני התקיעות, חייב לקדש, ובלי זה לא יוכל לאכול או לשתות.

אכילה ושתייה האהובים עליו בראש השנה.

כתוב בפסוק (נחמיה ח' י') 'ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם'. ואומר היבן איש ח'י' שפסוק זה מדבר על ראש השנה, ומשם לומדים שכל אוכל שאדם אוהב, צריך שאשתו תכין לו לכבוד ראש השנה, או שאשתו תבין את זה בעצמה. כל שתייה שאדם אוהב, יביא לראש השנה. אבל לא יקיים אדם בעצמו משום כך 'טועמיה חיים זכו', ולא יאמר שכיון שצריך לשתות את המשקה שאוהב אם כן ישתי עראק וקוניאק וישתכר בראש השנה, שמוזה בודאי שצריך להזהר מאוד, אלא רק יטעם מעט ותו לא, ואם יודע בעצמו שעלול להגרר, אז שלא ישתה כלל.

שנים מקרא ואחד תרגום של פרשת האיזנו.

יש מחלוקת בעניין הישניים מקרא ואחד תרגום של פרשת האיזנו' אם קוראים אותה ביום ששי כמו בכל שבוע, או שמא קוראים אותה ביום שבת. וטעם האומרים שלא לקרוא אותה בשבת, הוא משום שיש מי שאומר שלא קוראים תרגום ביום טוב, ועל כן טוב לקרוא את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ביום שבת תשובה בבוקר אחרי מוסף לפני התפלה (זו פרשה קצרה ואין מה להבהל). ואם חושש שמא לא יספיק, יכול גם לקרוא אותה בליל שבת במקום ביום שבת, אבל לכתחילה עדיף לקרוא אותה ביום שבת כמו שאמרנו.

דיני תקיעת שופר.

מהי מצות תקיעת שופר?

מקובל בקרב הציבור שמצות תקיעת שופר הנוגעת לציבור המתפללים היא בכך שקוראים את הפיוטים לפני התקיעות, ואומר היבעל תוקעי' שמתכוין להוציא את כולם ידי חובתם, וגם מבקש שיתכוונו כולם לצאת ידי חובתם בברכתו ובתקיעות, שומעים את התקיעות של יושב ואחר כך של עומד בלחש ושוב בחזרה, ובוה תמה המצוה. לא כן הוא, אלא צריך לדעת שלא בזה מסיימים השופר ולא בשביל זה הגיע ראש השנה. רבינו סעדיה גאון כותב, שיש ביום ראש השנה שני דברים מיוחדים, אי' - לקבל מלכותו יתברך ויתעלה, ובי' - להרהר בתשובה. שני דברים מיוחדים אלו נמצאים במצות תקיעת שופר, וזה חלק בלתי נפרד מהמצוה, והמחסיר ממצוות אלו, החסיר ממצות תקיעת שופר.

ברכת השופר 'לשמוע' או 'על תקיעת'?

כמו כן, יש מחלוקת איך מברכים על מצות תקיעת שופר. יש האומרים שמברכים 'לשמוע קול שופר', ויש האומרים שמברכים 'על תקיעת שופר'. ושאלו מה הנפקא מינה למצות השופר, יש גם שני נפיקות גדולות. אחת מהנפיקות הבלטות, ששכחהחזן תוקע והקהל שומע, האם צריך לומר לחזן שהוא שלוחו של כל אחד ואחד מהמתפללים, לפי שהמצוה בעצם על כל אחד ואחד מישראל, והחזן רק מוציא אותי ופוסט אותי מהחובה הזאת

הכוונות והפסוקים שבשופרות.

הגמ' אומרת (ראש השנה ט"ז ע"א) "ואמרו לפני בראש השנה מלכותי זכרונות ושופרות. מלכותי - כדי שתמליכוני עליכם. זכרונות - כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה - בשופר. אמר רבי אבהו, למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני". ולומד מזה השל"ה הקדוש, שכשתוקעים בשופר צריכים לכוון ולזכור את עקידתו של יצחק אבינו בנו של אברהם אבינו, ואת אילו של אברהם אבינו, ולכוון כאילו שאנחנו עקדנו עצמנו לפני יתברך. אחר כך הגמ' אומרת (שם) "אמר רבי יצחק, למה תוקעין בראש השנה - למה תוקעין, רחמנא אמר תקעו!. אלא למה מריעין - מריעין, רחמנא אמר זכרון תרועה! - אלא, למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב הסטן. ואמר רבי יצחק, כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה, מריעין לה בסופה; מאי טעמא, דלא איערבב סטן". ויש לשים לב לכך שרבי יצחק אומר שאין לשאול שאלות למה תוקעים, שהרי אם התורה אמרה שצריכים לתקוע אז תוקעים בלי לשאול שאלות כלל. אבל באמת רבי אבהו הקדים ואמר שיש סיבה לכך שתוקעים בשופר של איל כדי להזכיר עקדתו של יצחק אבינו עליו השלום, ואת אילו של אברהם, כלומר להזכיר את עקדת יצחק ביום זה. ואפשר לעיין במחזור בפסוקים שאומרים בתפלת מוסף על השופרות, שבתחילה אומרים את הפסוקים על השופר שהיה במעמד קבלת התורה, 'וייהי קול השופר הולך וחזק מאוד ויחרד כל העם אשר במחנה', ובסוף אומרים 'תקע בשופר גדול' 'ובאו גויים בארץ אשור', כל אלו הפסוקים קשורים לכל קולות השופר שהיו לנו מאז נהיינו לעם ועד ביאת משיח צדקנו.

הזכרת הפסוקים מדאורייתא או מדרבנן.

יש מחלוקת בין הרמב"ן (על התורה) לבין רש"י. (רגילים לומר שמחלוקת זו מיוחסת בין רש"י לתוספות, אבל יותר נוח לי להביא את הרמב"ן לפי שהוא כתוב בצורה יותר יפה ותמציתית). התורה כותבת על הקרבנות שהיו מקריבים בראש השנה (ויקרא כ"ג פסוקים כ"ג כ"ד) "וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש". ואומר על זה רש"י (שם) "זכרון תרועה - זכרון פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות, לזכור לכם עקידת יצחק שקרב תחתיו איל". כלומר שרש"י מביא פירוש על זכרון השופרות והזכרת זכרונות, שכוונת התורה היא שצריכים להזכיר פסוקים של זכרונות ושל שופרות וזוה מעלים עצמנו לטובה לפני יתברך. ולומדים מרש"י שמה שאומרים את הפסוקים במוסף של מלכויות זכרונות ושופרות, זה מדאורייתא. אבל הרמב"ן חולק עליו בזה. בתחילה הוא שואל על רש"י למה לא מזכיר גם את המלכויות, שכבר דרשו אותם גם כן מהפסוק (במדבר י') 'יהיו לכם לזכרון לפני ה' אלקיכם', שהוא בנין אב לכל מקום שאתה אומר זכרונות אתה סומך להם מלכויות, (ת"כ פרשה י"א ב' וגמ')

קול צופיך

מין הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

האיזנו - תשנ"ז - מאת מאת מין הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

אומר ה'לחם משנה' שטעם התקיעות הוא בשביל לעורר, אלא גם בהלכות תשובה אומר הלחם משנה שתוקעים בשופר כדי לעורר לתשובה.

השופר קטגור כבגדי לבן של כהן ביום הכיפורים.

הגמ' שואלת (ראש השנה ט"ז ע"א), מדוע תוקעים בשופר של איל, ואומרת שהוא כדי לזכור עקדתו של יצחק אבינו וכו'. ויש עוד גמרא שדנה בעניין שופר של פרה. הגמ' אומרת (שם כ"ו ע"א במשנה) "כל השופרות כשרים, חוץ משל פרה מפני שהוא קרן". ואומרת על זה הגמרא, "עולא אמר, היינו טעמא דרבנן (שאוסרים לתקוע בשופר של פרה) כדרב חסדא. דאמר רב חסדא, מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה - לפי שאין קטיגור נעשה סניגור וכו', והא איכא בגדי זהב מבחוץ, מבפנים קא אמרינן. שופר נמי מבחוץ הוא, כיון דלזכרון הוא - כבפנים דמי". כלומר שהגמרא מביאה טעם מיוחד לכך שתוקעים דוקא בשופר של איל, לפי שיבוא מ' שערור סניגוריה בשמים ויסננו על ישראל. אבל מי שערור קטגוריה על ישראל, לא יכול לבוא ולעורר סניגוריה - והקרן של הפרה מעורר קטגוריה לפי שהפרה היא אמו של העגל, שהיה קטגור לעם ישראל. גם בעבודת הכהן הגדול לפני ולפנים, שם עבודתו מעוררת מחילה לעם ישראל, לא נכנס הכהן בבגדי זהב, שהזהב לכשעצמו מזכיר את הזהב של העגל - אלא נכנס בבגדי לבן פשוטים כדי שלא לעורר קטגוריה. (גם כלות נהגו שלא להכנס לחופתן בתכשיטי זהב, כדי שלא לעורר קטגוריה של זהב העגל ביום שנמחלים להם עוונות). ורש"י מבאר את דברי הגמ' שאומרת שהשופר דלזכרון קא אתי, כבפנים דמי, שהוא כבגדי הכהן הגדול. וז"ל (שם ד"ה כיון) "שופר נמי, אף על גב דלית ביה משום וכו', כיון דלזכרון קא את - כבגדי כהן גדול שלפנים דמי".

שופר כפוף לפי שכמה דכיף טפי עדיף.

הגמרא דנה בעניין צורת השופר איך צריך להיות אם כפוף אם פשוט. (שם דף כ"ו ע"ב) "שופר של ראש השנה של יעל, פשוט ופיו מצופה". זו דעת תנא קמא במשנה. והגמ' שם אומרת שתנא קמא למד כרבי יהודה. "הוא דאמר כי האי תנא דתניא, רבי יהודה אומר, בראש השנה היו תוקעין בשל זכרים כפופים ויבולבות בשל יעלים". ואומרת הגמרא שהלכה כרבי יהודה שבעיני של איל וכפוף. והטעם אומרת שם הגמרא "בראש השנה, כמה דכיף איניש דעתיה טפי מעלי". כלומר שבראש השנה כמה שיותר נכנעים וכפופים, זה יותר טוב ומועיל. ואומרים שם על זה התוס', (שם ד"ה רבי יהודה) "דטעמא דר"ה מסברא בעלמא דכמה דכיף איניש טפי עדיף שהוא יום הדין ולהזכיר עקידה". כלומר שהולכים ומחפשים שופר עקום וכפוף כדי להזכיר עקדת יצחק.

מצות השופר על השמיעה או על התקיעה.

שאלו את הרמב"ם בתשובה (סימן קמ"ב ד"ה השאלה הכ"ד) "שאלה - מה ההבדל בין לשמוע קול שופר ובין על תקיעת שופר". ואמר להם וז"ל "התשובה וכו' ההבדל ביניהם גדול מאד. וזה שהמצוה המחוייבת אינה התקיעה, אלא שמיעת התקיעה, והיוצא מזה, שאלו היתה המצוה המחוייבת היא התקיעה, היה חייב כל אדם ואדם מן הזכרים לתקוע, כמו שחייב כל אדם ואדם לישב בסוכה ולטוול לולב, והשומע, שלא תקע, לא היה יוצא ידי חובתו, והיה גם כן התוקע, שלא שמע, יוצא ידי חובתו, כגון אם סתם אזניו תכלית הסתימה ותקע, היה יוצא, משום שתקע. ואין הדבר כך, אלא המצוה היא השמיעה, לא התקיעה, ואין אנו תוקעין, אלא כדי לשמוע, כמו שהמצוה היא ישיבת הסוכה, לא עשייתה, ואין אנו עושין, אלא כדי לישב, ולכן נברך לישב ולא נברך לעשות, ונברך לשמוע קול שופר, ולא נברך על תקיעת שופר". גם הרב בעל י"ום תרועה כתב על זה תשובה ארוכה בעניין זה אם המצוה היא על התקיעה או על השמיעה, ונ"מ לברכת השופר.

הכוונות שבתקיעות דוקא לפנים וביניהם.

רבי אבהו אומר שצריכים בר"ה לכפוף את עצמנו. וכותבים כן כס הרמב"ם והתוספות והראשונים. אין המצוה סתם שמיעה. אבל צריכים להזהר שלפני שתוקעים בשופר, ובין תקיעה לתקיעה, לשבור את עצמך ולזכור עקדת יצחק ויום הדין. מה זה יום הדין? האם לשמוע קול שופר הוא מלשון הבן? הכותבים בשמיעים יודעים מה זה יום הדין, והם כמו מאזינים בחודש

ר"ה ל"ב א'). ועל זה אומר הרמב"ן "אבל כל זה אסמכתא מדבריהם, ומפורש אמרו (שם לד ב') הולכין למקום שתוקעין ואין הולכין למקום שמברכין, פשיטא הא דאורייתא והא דרבנן, לא צריכה דאע"ג דהא ודאי והא ספק, אבל "זכרון תרועה", כמו יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט א), יאמר שרע ביום הזה ויהיה לנו לזכרון לפני השם, כמו שנאמר להלן (שם י ז) 'ותקעתם בחצוצרות והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם' וכו'...". כלומר שבאמת צריך וחייב לומר את הפסוקים האלו, ויש לזה אסמכתא, אבל אין זאת כוונת התורה שאומרת 'זכרון תרועה מקרא קודש', אלא רבנן הם אלו שתקנו לומר את הפסוקים האלו. אבל בין כך ובין כך, צריכים לומר את הפסוקים האלו על פי תקנת חז"ל. כשקוראים את הפסוקים האלו, לא יכולה זאת להיות סתם קריאה בעלמא אלא להבין כל מה שאומרים, כשאוברים מלכויות צריכים להבין שעל ידי קריאת הפסוקים האלה ממליכים את הקב"ה עליהם. וכשקוראים זכרונות ושופרות צריכים להבין שמזכירים על ידי השופר את זכרונותינו לפני ה' שיעלו לטובה.

ר"ה דין ברחמים ויום הכיפורים רחמים בדין.

ועוד הוסיף וכתב שם הרמב"ן וז"ל: "ולא פירש הכתוב טעם המצוה הזאת, למה התרועה, ולמה נצטרך זכרון לפני השם ביום הזה יותר משאר הימים, ולמה יצוה להיותו מקרא קדש כלל. אבל מפני שהוא בחדשו של יום הכפורים בראש החודש נראה שבו יהיה דין לפניו יתברך כי בם ידין עמים, בראש השנה ישב לכסא שופט צדק, ואחרי כן בעשרת הימים ישא לפשע עבדיו. נרמז בכתוב הענין כאשר נודע בישראל מפי הנביאים ואבות קדושים. ועל דרך האמת, תרועה היא שעמדה לאבותינו ולנו, שנאמר (תהלים פט טז) 'אשרי העם יודעי תרועה', וכענין שכתוב (ירמיה ד יט) 'תרועת מלחמה', 'כי השם איש מלחמה'. אם כן, "יום תרועה יהיה לכם", שיהיה היום לתרועה לנו, וכן "זכרון תרועה מקרא קדש", שיהיה הזכרון בתרועה, ולפיכך הוא מקרא קודש. ולא הוצרך להזכיר שופר, כי השופר רמז "ביום" והתרועה בו, והנה הוא יום דין ברחמים לא תרועת מלחמה. ומפני זה הזכיר הכתוב התרועה, שכבר קבלה ביד רבותינו וכל ישראל רואים עד משה רבינו שכל תרועה פשוטה לפניו ופשוטה לאחריה. ולמה יזכיר הכתוב תרועה ולא יזכיר התקיעות כלל לא בראש השנה ולא ביום הכפורים, אבל התקיעה היא הזכרון והוא השופר, והתרועה כמה, ומפני שהיא כלולה מן הרחמים תקיעה לפניו ולאחריה. ולפיכך אמר "ביודעי תרועה", כי בצדקה ירומו כי תפארת עוזמו אתה. והנה זה מבואר כי הכל תלוי בתשובה, אלא בראש השנה מתיחד במדת הדין ומנהיג עולמו, וביום הכפורים במדת הרחמים, והוא מאמרים (ר"ה לב ב) מלך יושב על כסא דין וכו', ראש השנה יום דין ברחמים ויום הכפורים יום רחמים בדין.

רמזים שבתקיעות (על פי הרמב"ן).

ועוד אומר שם הרמב"ן "ומן הענין שפירשנו תבין טעם הכתוב במסעות (במדבר י' ז') 'תרועה יתקעו למסעיהם'. 'ובהקהיל את הקהל לתקעו ולא תריעו'. כי במסעיהם כתוב ויסע מלאך האלהים (שמות יד יט), וכתוב (במדבר י' לה) 'ויפוצו אויביך וינטו משנאך מפניך', כטעם 'פני ה' בעושי רע' (תהלים לד יז), ובהקהיל את הקהל נאמר (במדבר י' ל"ו) 'שובה ה' רבבותי', כטעם 'ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחיד' (דברים ל"ג ה'). ועשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים ירמוז לעשר ספירות, כי ביום הכפורים יתעלה בהם ויגבה ה' צבאות במשפט כידוע בקבלה, וגם יש בזה אות בשמים, שהחדש הזה מזלו מאזנים כי בו פלס ומאזני משפט לה' ". מדברים אלו תלמד עד כמה המוסף של ראש השנה הוא מוסף מיוחד ולא סתם תפילה.

טעם התקיעות כדי לעורר לתשובה.

עוד צריכים להתבונן בענייני תקיעות. הרבה חושבים שתוקעים בשופר, ובהו מסתיימת המצוה. היו בכל הדורות רבנים (ותופעה זאת מצויה גם היום) שמחפשים בעל תוקע חשוב וירא שמים במיוחד, ובקי בכוונות ובכל ההלכות. הרמב"ם כתב (הלכות שופר וסוכה ולולב פרק א' וסעיף א'). "מצות עשה של תורה לשמוע תרועת השופר בראש השנה שנאמר (במדבר כ"ט) "יום תרועה יהיה לכם". ואומרים הי'כסף משנה' וה'לחם משנה' על זה שטעם התורה במצות התקיעה הוא כדי לעורר את העם. ולא רק כאן

קול צופיך

מין הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

האיזנו - תשנ"ז - מאת מאת מין הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

בגדיו אלא בוגדיו". כלומר שאפילו הבוגדים של עם ישראל יש להם ריח טוב של תורה. ואומרת על זה הגמ' "הנהו בריוני דהוה בשיבבותיה דרבי זירא, דהוה מקרב להו כי היכי דניהדרו להו בתיובתא". כלומר שבשכונתו של רבי זירא היו בריונים, ורש"י במקום מבאר שאותם הבריונים הכוונה לבורים. "בריוני - פריצים, לשון בורים". ואותם בריונים היה מקרב אותם ומזמין אותם לדבר על לבם, והיו צוחקים עליו. "והו קפדי רבני". כלומר שהיו אומרים לו למה ממשיך כך הלוא זה בזיון לתורה. "כי נח נפשיה דרבי זירא אמרי עד האידינא הוה חריכא קטיין שקיה דהוה בעי עלן רחמי, השתא מאן בעי עלן רחמי?". כלומר שרבי זירא פעם נכנס לתנור לבדוק אם הוא ירא שמים. ונכנס ולא נשרף כלל. עבר משם אדם ועשה לו עין הרע ונשרף לו מעט רגלו. וצליעה זו אמנם היא גנאי, אבל בשבילו היא שבה גדול שזה מזכיר את צדקותו. ולכן אמרו שעד עכשו שחי התפלל עלינו, ועכשו שמת, מי יתפלל עלינו ומי יבקש רחמים: "הרהרו בלביהו, ועבדו תשובה".

התביעה הגדולה עלינו בדור שלנו.

מזה אומר ה'בן איש חי', שנמצא מכאן שכשרב גדול וחשוב מת מהרהרים בתשובה, ואם כן למה משה אומר שכל שכן שימשיכו במריים אחרי מותו? אלא אומר ה'בן איש חי' שהפירוש הוא כך. הבריונים שהיו בזמן רבי זירא שלעגו היו בורים ולא ידעו כלום, אבל לא היו רשעים גמורים. וזה הסיבה שרש"י מבאר שהיו בורים ולא פירש בריונים ממש שהיו אלימים וכד'. אנשים כאלה מאמינים לתפלותיו של הצדיק ולברכותיו, לכן הרהרו בתשובה בלבם. אבל אלו שבדור המדבר, שמשה ידע שהם הלוא היו ממרים עם ה', שידעו היטב את בוראם והיו ממרים, כאלו אנשים לא מהרהרים בתשובה אחרי מותו. ואף על פי כן, אמר להם משה רבנו שנתן להם את התורה ואת השירה הזאת והוא מעיד בם את השמים ואת הארץ, והוא הזכיר פעמיים את השמים ואת הארץ, לומר שקיימים בזכות כל אחד ואחד מאתנו. היום יום שלישי לבריאת העולם ומחר היום הרביעי, ואחר כך היום החמישי והיום השישי שהוא יום בריאתו של אדם הראשון, וקוראים בו את 'ויכולו', ביום חמישי השבוע; ושמיים וארץ תלויים ועומדים בזכות תפלתו של כל אחד ואחד מאתנו. והשאלה והתביעה מאתנו איך מתפללים, האם המלכת את הקב"ה עליך, קבלת אלהותו יתברך שמו ויתעלה, הזכרת תפוח יצחק, עקדת את עצמך, הזכרת שופרות, הבנת והאמת שהיום יום הדין, כל אלה סיגוריה גדולה לעם ישראל. וכשמקיימים תקיעת שופר, בזמן התקיעה צריכים לדעת שרחמנא אמר. השופר מבריא את השטן ואת היצה"ר. ולכן לוקחים אחד שיודע היטב את ההלכות. וצריכים לדעת את ההלכות, ולא יאמר שלמד את ההלכות בשנה שעברה. אמר לי פעם אחד שכבר למד את ההלכות, ואמרת לי האם אכל בשנה שעברה תפוח בדבש, ואמר לי שכן, ואמרת לי והרי כבר אכלת אותו שנה שעברה, אלא שרוצה כל שנה שיתחדש לו הטעם הטוב, כך בהלכות כל שנה יתחדש לו חידוש.

ברכה לכל הצופים מכל רחבי הארץ.

אנחנו נמצאים בערב ליל ראש השנה, שמחר בערב יהיה ערב ראש השנה, ונאמר ונברך את כולכם 'תכלה שנה וקללותיה ותחל שנה וברכותיה'. מכיון שכן פורת יוסף וכן פורת עלי עין באים לכאן לשיעורים שלנו ציבור גדול וחשוב, ציבור נפלא, רבנים חשובים, תלמידי חכמים וראשי ישיבות, אשריהם ישראל; ואפילו ישנם כמה אנשים שלא מוצאים מקום ישיבה ונאלצים לעמוד - איני יודע אם צריך לבקש מכם סליחה ומחילה על כך שאני לכה אפשרות לשבת וכי אתם עומדים, אבל מה שכן אפשר לומר זה 'ברוכים העומדים והיושבים'. וגם כל הציבור שנמצא כאן שבאים מכל חלקי הארץ לשמוע דבר ה' זו הלכה, ודברי חיזוק והנהגות, אנחנו משתדלים בשבילם להגיע בזמן ולגמור בזמן, גם לכם וגם להם מגיע ברכה לכבוד השנה החדשה. מי שנמצא כאן ורואה אותנו, לא צריכים להזכיר אותכם, אבל גם אותכם נזכיר.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

תשרי, שדנים את האדם. וכולם נדונים ביום הזה, גם אומות העולם. גם קלינטון וגם נשיא ברה"מ, וכל העולם כולו. ואנחנו מתפללים עליהם, וצריכים לא להיות כפויי טובה. אם כן, מזכירים וזוכרים עקדת יצחק, ושוברים את המדות, ומקבלים עול מלכותו יתברך שמו ויתעלה. אבל כל זה דוקא לפני התקיעות, אבל בשעת התקיעות עצמם, צריך רק לשמוע ולא לכוין כלום. והטעם מפני שבשעת התקיעות צריך לכוין לעצם המצוה ולא לכוין לשום דבר אחר שלא תסוח דעתו מגוף המצוה. להמליך את הקב"ה עלינו בודאי שצריך וחיוב, אבל זה דוקא בין התקיעות אבל לא בשעת התקיעות עצמם.

להזהר לומר את ה'לשם יחוד' לפני התקיעות.

כמו כן צריכים להזהר לומר את ה'לשם יחוד' שלפני התקיעות, והטעם משום שיש סברה של ה'חיי אדם' שאם אדם בא לבית הכנסת לשמוע את התקיעות ולא אמר את הנוסח של ה'לשם יחוד' אז רק בדיעבד יצא. אבל אם יבוא לשאול אפילו לאחר מעשה אם עשה טוב, נאמר לו שצריך לשמוע את התקיעות שוב פעם. כמו כן הדין בקידוש של ליל שבת, אם שתה יין, ושתה את כל הגביע או אפילו את כל הבקבוק, אם לא אמר לפני הקידוש 'לשם יחוד', או שלא חשב שבא לעשות את הקידוש כדי לקיים מצות עשה דאורייתא, אומרים לו שצריך לחזור על הקידוש. אם מקיים כל מצוה דאורייתא ולא כיוון לא יצא. גם במצוות דרבנן לכתילה צריך לכוין. ואין הכוונה כאן לכוונות כמו של המקובלים, אלא לכוונה פשוטה שאומר 'הריני בא לקיים מצוות עשה דאורייתא'. יש מי שאומר שאם אדם אכל ושבט, ולא כיוון בברכת המזון שהיא אז דאורייתא, שבא לקיים מצוות עשה דאורייתא, לא יצא.

ההתעורר לפני התקיעות.

השומע שמיעת השופר זה כמו שאומר הרמב"ם. הרמב"ם כותב "אף על פי שתקיעת שופר גזרת הכתוב רמוז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, עד מתי נרדם, מה לך נרדם. חפשו מעשיכם, חזרו בתשובה. זכרו בוראכם". כל זה צריך לעשות לפני תקיעת שופר. לא להרדם מבחינה רעיונית, לא לישון מבחינה רעיונית, לחפש מעשינו, לחזור בתשובה, לזכור שהבורא יתברך שמו ויתעלה ברא אותנו. ואלה השוכחים את האמת בהבלי הזמן, על ידי בזוז זמן ברדיו בטלוויזיה ובעיתונים, מאבדים את זמנם בהבלי הזמן, שוגים כל שנתם ומחשבתם אשר לא טובה. כל זה בא לעורר אותנו ולענע אותנו שזכור את זה לפני תקיעת שופר, ואז נמליך את הקב"ה וזכרוננו יבוא לפנינו לטובה על ידי השופר.

מהו הייחול של שנהיה מלאים מצוות כרימון?

קראנו בפרשה שמושה רבנו אומר להם לישראל על השירה ועל התורה. (דברים ל"א כז) "כי אנכי ידעתי את מריך ואת ערפך הקשה הן בעודני חי עמכם היום ממרים היתם עם ה' ואף כי אחרי מותי". אומר להם משה רבנו עכשו שאני עדיין חי אתכם, ועל ידי נעשו נסים גדולים ונוראים ובכל אופן אתם ממרים ומקשים עורף, כל שכן שאחרי מותי. על כן אשאיר לכם את השירה הזאת למען תהיה לעד לעדת ישראל. מקשה על זה גאון עוזנו ותפארתנו ראש כל בני הגולה קושיה גדולה. הרי יש גמ' שאומרת (סנהדרין ל"ז עמוד א') "(שיר השירים ז' ג') 'סוגה בשושנים' שאפילו כסוגה של שושנים לא יפרצו בהן פרצות. והיינו דאמר ליה ההוא מינא לרב כהנא: אמריתו נדה שרי לייחודי בהדי גברא, אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת? אמר ליה, התורה העידה עלינו סוגה בשושנים, שאפילו כסוגה בשושנים, לא יפרצו בהן פרצות". כלומר שגם אם תראה יהודי עם קוצים בכל אופן דע שיש בו שושנה ואל תזלזל בו. ועוד אומר שם ריש לקיש "ריש לקיש אמר מהכא, 'כפלח הרמון רקתך' אפילו ריקנין שבך מלאין מצוות כרמון". ולפי זה מדוע אומרים בליל ראש השנה מלאים מצוות כרימון, הרי זה דרך הריקנים ומה הייחול הזה?

השפעת הגדלות על הבריונים.

אלא הכונה שהריקנים כל חייהם כמו רימון או כמו פלח של רימון. אבל אנחנו רוצים שכל שנה שלנו תהיה כמו רימון שלם. ורבי זירא אומר שם "רבי זירא אמר מהכא (בראשית כ"ז), 'וירח את ריח בגדיו', אל תיקרי

